

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента

Олійник Ірини Вікторівни

на дисертаційну роботу

Півня Ярослава Вячеславовича

на тему

**«Формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки засобами відкритого інформаційного освітнього середовища»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 – Освіта / Педагогіка
за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)**

Актуальність теми дисертації. Актуальність дисертаційного дослідження Півня Ярослава Вячеславовича зумовлена сучасними трансформаційними процесами у сфері вищої освіти, зокрема цифровізацією освітніх систем, інтеграцією України до європейського освітнього простору та зростанням вимог до професійної мобільності майбутніх фахівців. У цих умовах підготовка бакалаврів економіки не має обмежуватися засвоєнням визначеного обсягу знань, а передбачає формування здатності до неперервної самоосвіти, саморозвитку, професійної гнучкості та адаптації до динамічних соціально-економічних змін.

Особливої ваги набуває проблема цілеспрямованого формування самоосвітньої компетентності як інтегральної характеристики професійної підготовки майбутнього економіста, що забезпечує його готовність до самостійного оновлення знань, опанування нових цифрових інструментів, критичного опрацювання інформації та відповідального прийняття управлінських рішень. Водночас відкритий інформаційний освітній простір створює принципово нові можливості для організації самоосвітньої діяльності студентів, розширює доступ до ресурсів і сервісів, підтримує персоналізацію навчання, однак задля цього потребує розроблення науково обґрунтованого методичного забезпечення та його системної інтеграції в освітній процес.

Між тим, незважаючи на розширення можливостей відкритих інформаційних освітніх середовищ та активне впровадження цифрових ресурсів

у професійну підготовку, питання цілеспрямованого формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів залишається недостатньо вирішеним. Як цілком слушно зазначає автор, наявні суперечності між потребами ринку праці, потенціалом цифрового освітнього простору та реальною практикою підготовки фахівців зумовлюють необхідність наукового обґрунтування педагогічних умов і розроблення цілісної методики формування самоосвітньої компетентності.

З огляду на це обрана тема є своєчасною, соціально значущою та такою, що відповідає сучасним тенденціям розвитку професійної освіти та запитам цифрової трансформації економічної галузі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Цілісно оцінюючи дисертаційну роботу Півня Ярослава Вячеславовича, слід зазначити, що автором переконливо, аргументовано та послідовно здійснено теоретичний аналіз проблеми й запропоновано новий підхід до розв'язання наукового завдання, яке полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов і методики формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки засобами відкритого інформаційного освітнього середовища.

Комплексне опрацювання значного масиву наукових джерел, ретроспективний аналіз розвитку ідей самоосвіти від античності до сучасності, осмислення вітчизняних і зарубіжних підходів до формування самоосвітньої компетентності дозволили дисертантові здійснити ґрунтовне теоретичне узагальнення досліджуваного феномену. У роботі чітко розмежовано поняття «самоосвіта», «самоосвітня діяльність» і «самоосвітня компетентність», сформовано авторське бачення її сутності у широкому й вузькому значеннях, а також доведено її стрижневий характер у структурі професійної компетентності майбутнього економіста.

Наукова обґрунтованість результатів підтверджується логічно вибудованою структурою самоосвітньої компетентності, представленою через мотиваційно-ціннісний, знаннєвий, діяльнісний і рефлексивний компоненти, а

також через систему взаємопов'язаних вхідних компетентностей. Визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості досліджуваної компетентності здійснено на основі чітко окресленої методологічної бази з урахуванням положень компетентнісного, діяльнісного та акмеологічного підходів.

Вагомим свідченням обґрунтованості наукових положень є глибокий аналіз сутності відкритого інформаційного освітнього середовища як самодостатньої екосистеми, що інтегрує ресурси, сервіси, технології та комунікаційні платформи й забезпечує персоналізацію, інклюзивність і цифрову взаємодію в освітньому процесі. Автором переконливо доведено його потенціал як простору формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки.

Переконливість теоретичних положень підтверджується результатами дослідно-експериментальної роботи. Проведений SWOT-аналіз, застосування методів факторного аналізу та експертного оцінювання, визначення вихідного та підсумкового рівнів сформованості самоосвітньої компетентності засвідчили достовірність отриманих результатів і позитивну динаміку досліджуваних показників. Запропонована інтегративна динамічна структурно-функціональна модель методики формування самоосвітньої компетентності характеризується логічною завершеністю, внутрішньою узгодженістю та практичною спрямованістю.

Загалом дисертаційне дослідження виконане на належному науковому рівні. Його зміст свідчить про ґрунтовне володіння автором теорією досліджуваної проблеми, методологією педагогічного дослідження та методикою організації експериментальної роботи. Висновки дисертації є логічно вивіреними, безпосередньо впливають із поставлених завдань і підтверджуються результатами теоретичного та емпіричного аналізу, що дає підстави вважати їх науково обґрунтованими й достовірними.

Наукова новизна і достовірність одержаних результатів. Достовірність результатів дисертаційного дослідження Півня Ярослава Вячеславовича забезпечується комплексним характером використаної методології, системністю

наукового пошуку та адекватністю застосованих методів поставленій меті й завданням роботи.

Для досягнення мети дослідження автором використано взаємопов'язаний комплекс теоретичних, емпіричних і статистичних методів. Це, зокрема, ретроспективний, історико-педагогічний, понятійно-категорійний, порівняльний, змістовий аналіз, SWOT-аналіз, синтез, узагальнення, класифікація та систематизація даних, що дозволило уточнити сутність ключових понять дослідження й концептуально окреслити проблему формування самоосвітньої компетентності. Застосування факторного аналізу забезпечило наукове обґрунтування педагогічних умов, а метод проектування та моделювання дав змогу визначити структуру самоосвітньої компетентності, відкритого інформаційного та адаптивного освітнього середовища й розробити цілісну методику формування досліджуваного феномену.

До емпіричних методів належали бесіди, інтерв'ювання, анкетування, тестування, спостереження, діагностичні контрольні роботи, шкалування, експертне оцінювання та педагогічний експеримент, спрямований на перевірку ефективності запропонованої методики. Достовірність отриманих результатів підтверджено застосуванням якісного, кількісного та статистичного аналізу, зокрема χ^2 -критерію Пірсона для перевірки статистичних гіпотез і визначення вірогідності отриманих даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації вперше теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки засобами відкритого інформаційного освітнього середовища, а саме: функціонування адаптивного освітнього середовища, що підтримує мотивацію, самоменеджмент і цифрову співпрацю; методична інтеграція технологій самоосвіти у зміст професійної підготовки майбутніх бакалаврів економіки, цифрове й платформене забезпечення доступу студентів до якісного освітнього контенту, педагогічна підтримка самоосвітньої діяльності студентів через цифрове тьюторство й

фасилітацію. Відповідно до визначених умов розроблено цілісну методику формування самоосвітньої компетентності, що реалізується поетапно та спирається на систему сучасних принципів і методологічних підходів.

Уточнено сутність самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки у широкому й вузькому значеннях, розкрито її зміст і структуру через мотиваційно-ціннісний, знаннєвий, діяльнісний і рефлексивний компоненти та систему вхідних компетентностей; розроблено критеріальну базу її формування.

Значущість отриманих результатів для науки і практичного використання. Дисертаційне дослідження Півня Ярослава Вячеславовича містить нові, раніше не захищені наукові положення, спрямовані на розв'язання актуальної наукової проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки в умовах цифрової трансформації освіти. Отримані результати мають вагоме значення для розвитку теорії професійної підготовки фахівців економічного профілю та створюють підґрунтя для подальших досліджень у напрямі модернізації освітнього процесу на засадах відкритості, адаптивності та цифрової інтеграції.

У теоретичному вимірі значущість роботи полягає в уточненні сутності та структури самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки, розробленні її критеріальної бази, а також у науковому обґрунтуванні педагогічних умов її формування засобами відкритого інформаційного освітнього середовища. Запропонована методика та структурно-функціональна модель можуть бути використані для вдосконалення освітніх програм підготовки за економічними спеціальностями, а також екстрапольовані на підготовку фахівців інших галузей знань.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні в систему професійної підготовки майбутніх бакалаврів економіки цілісної методики формування самоосвітньої компетентності засобами відкритого інформаційного освітнього середовища. Методика охоплює дослідно-експериментальну програму та комплексне навчально-методичне забезпечення, зокрема адаптацію технологій професійної й особистісно-

розвивальної самоосвіти до змісту восьми дисциплін фахової підготовки.

Вагомим прикладним результатом є розроблення та апробація семінару для науково-педагогічних працівників «Організація та підтримка самоосвітньої діяльності студентів у відкритому освітньому середовищі: інструменти, кейси, практики» (12 годин) і тренінг-курсу «Інформаційна гігієна та тайм-менеджмент економіста у відкритому цифровому середовищі» (6 годин), а також запровадження вибіркової дисципліни «Економічна освіта в цифровому вимірі» (3 кредити ЄКТС).

Практичну цінність становить розроблений пакет методичних матеріалів для педагогічної підтримки самоосвітньої діяльності студентів.

Практичне значення результатів підтверджується їх запровадженням в освітній процес ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», Криворізького національного університету, Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г. Шевченка та Мукачівського державного університету, що засвідчено відповідними довідками.

Отже, дисертаційна робота має вагоме теоретичне й прикладне значення, а її результати можуть бути використані для подальшого вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх бакалаврів економіки в умовах відкритого інформаційного освітнього середовища.

Оцінка структури та змісту дисертаційної роботи. Дисертаційне дослідження має чітку, логічно вибудовану та внутрішньо узгоджену структуру, що відповідає меті, завданням і концептуальній логіці роботи. Побудова тексту забезпечує послідовний перехід від теоретичного осмислення проблеми до її методичного обґрунтування та експериментальної перевірки.

У розділі 1 (с. 34–88) здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки. Автор послідовно розкриває особливості організації самоосвіти у професійній підготовці економістів, уточнює сутність і зміст самоосвітньої компетентності, обґрунтовує критерії та показники її сформованості, а також визначає потенціал відкритого інформаційного освітнього середовища як важливого чинника

розвитку досліджуваного феномену.

Розділ 2 (с. 93–158) присвячено методичному забезпеченню формування самоосвітньої компетентності. У ньому проаналізовано стан досліджуваної проблеми у практиці вищої економічної школи, обґрунтовано педагогічні умови її формування, розроблено модель і методику реалізації експериментальної програми з використанням засобів відкритого інформаційного освітнього середовища. Логічним продовженням є конкретизація методів формування самоосвітньої компетентності та підсумкові висновки до розділу.

У розділі 3 (с. 161–195) представлено організацію та результати дослідно-експериментальної роботи. Детально описано процедуру експериментальної перевірки методики, проаналізовано отримані результати та здійснено їх кількісну й якісну інтерпретацію.

Зміст дисертації повністю відповідає заявленій темі. Автор послідовно проходить шлях від уточнення термінологічного апарату та теоретичних засад дослідження до розроблення педагогічних умов, моделювання методики та експериментального підтвердження її ефективності.

Наявність розгорнутого списку використаних джерел (242 найменування, із них – 74 іноземними мовами) та об'ємних додатків на 86 сторінках свідчить про фундаментальність дослідження, широту наукової бази та належний рівень опрацювання емпіричного матеріалу.

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в наукових фахових виданнях. Основні положення та результати дисертаційного дослідження Півня Ярослава Вячеславовича належним чином оприлюднені у наукових працях автора. Результати дослідження відображено в 11 публікаціях, з яких 10 – одноосібні. Серед них 3 статті опубліковано у наукових фахових виданнях України, 1 статтю – в іноземному науковому періодичному виданні, що індексується в міжнародній наукометричній базі Scopus, а також 7 тез доповідей у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Тематика публікацій безпосередньо пов'язана з проблематикою

дисертації, відображає її теоретичні засади, методичні розробки та результати експериментальної перевірки. Кількість і якість наукових праць відповідають чинним вимогам МОН України до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії та засвідчують належний рівень апробації отриманих результатів.

Відповідність дисертації встановленим вимогам та дані про відсутність порушень академічної доброчесності. Дисертаційна робота Півня Ярослава Вячеславовича відповідає вимогам, що висуваються до наукових досліджень у межах спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), та оформлена відповідно до чинних вимог Міністерства освіти і науки України до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

З урахуванням результатів автоматизованої перевірки дисертації на наявність текстових запозичень, а також на підставі аналізу змісту роботи та опублікованих наукових праць автора можна стверджувати, що дослідження є самостійно виконаним, не містить ознак академічного плагіату та відповідає принципам академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи вагомі позитивні напрацювання та здобутки Півня Я.В., наукову та практичну значущість дисертаційного дослідження, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні *дискусійні моменти та зауваження*.

1. У загальних висновках представлено результати динаміки рівнів сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки за інтегральним показником. Водночас було б доцільно подати результати експериментальної перевірки більш диференційовано, зокрема за кожним із визначених критеріїв (мотиваційно-аксіологічним, інформаційно-технологічним, особистісно-рефлексивним, системно-інструментальним), що посилює б аналітичну виразність підсумкових положень роботи.

2. Різні за змістом рис. 1.1. стор. 62 і рис. 1.3 на стор. 69 мають однакову назву «Структура самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки». Автору бажано було б в назвах вказати на аспекти цих структур, або

поєднати їх в одну структуру, оскільки таке об'єднання вже наявне під час розробки критеріїв (табл. 1.3).

Утім, висловлені зауваження не применшують цінності дослідження.

Висновок. Дисертаційне дослідження Півня Я.В. є цілісною науковою працею, що розв'язує важливе завдання підвищення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів економіки, формування в них професійно важливої самоосвітньої компетентності в умовах відкритого інформаційного освітнього середовища. Практична значущість роботи підтверджується розробкою й упровадженні в систему професійної підготовки майбутніх бакалаврів економіки методики формування самоосвітньої компетентності засобами відкритого інформаційного освітнього середовища, що охоплює дослідно-експериментальну програму та її методичне забезпечення, у т.ч. авторських семінарів і тренінгів, дисципліни за вибором, а також засобів моніторингу формування досліджуваної компетентності та пакету методичних матеріалів для педагогічної підтримки організації самоосвітньої діяльності студентів із використанням технологій відкритого освітнього середовища (методичні рекомендації і вказівки, зразки завдань, інструктивні карти, алгоритми виконання самоосвітніх дій, інфографіки, сценарії занять і практичні кейси, методичні конструкти для їх розробки, добірку актуальних MOOC і цифрових ресурсів тощо). Завдяки своїй універсальності, запропоноване методичне забезпечення може бути успішно адаптовано для різних форматів навчання у ЗВО та в системі підвищення кваліфікації фахівців економічних спеціальностей.

Дисертаційна робота Півня Я.В. «Формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки засобами відкритого інформаційного освітнього середовища» за актуальністю, новизною теоретичних результатів, високим рівнем проведених досліджень відповідає вимогам до оформлення дисертацій, що затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.); п. 10

«Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167, Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), а його автор, Півень Ярослав Вячеславович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

І.В. Олійник

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 20:19:03 14.03.2026

Назва файлу з підписом: Рецензія Олійник на дис Півня.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 4.8 МБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Рецензія Олійник на дис Півня.pdf
Розмір файлу без підпису: 4.8 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ОЛІЙНИК ІРИНА ВІКТОРІВНА

П.І.Б.: ОЛІЙНИК ІРИНА ВІКТОРІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 3051619088

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 20:19:02
14.03.2026

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000006BEF230104140E07

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2025.08.25 13:00